

HET GROENE BOEKJE: DE WAARHEID!

"!&§△●*⊗⊕⊖⊗," zei ik toen ik die decembermiddag van de school thuiskwam en de keuken binnenstapte.

"Oei," schrok mijn vrouw uit haar tijdschrift op, "code in stripverhaaltaal. Zijt ge kwaad?"

"!&§△●*⊗⊕⊖⊗!!!!!!," zei ik opnieuw, maar nu met overdreven veel uitroepetekens.

"Oei, oei, ge zijt heel kwaad," antwoordde mijn vrouw, "kom dan maar gauw bij mij aan tafel zitten en neem maar een lekkere speculaas, vers uit de oven."

Ik schakelde over op gewoon taalgebruik: "Van het recept van oma of van pa van Tongeren?"

"Van pa van Tongeren."

"Met lekker veel kaneel?"

"Jep, en veel kandijnsuiker."

Mijn vrouw kent mij door en door: twee woorden over lekker eten en ik ben mijn ontevredenheid al helemaal vergeten.

Ik slurpte net aan mijn heerlijk kopje koffie toen de nieuwsgierigheid van mijn vrouw toch weer de bovenhand kreeg.

"En wat scheelt er," rakelde ze het vuur weer op.

"Och, 't zijn die van de schoolkrantredactie. Weet ge wat die mij als opdracht gegeven hebben voor hun vijftigste schoolkrantje, hun gouden Tisjograafke?"

"Ik zou het niet weten," zei mijn vrouw een beetje teleurgesteld en ze dook zo onopvallend mogelijk weer in haar Feeling.

"Ik moet iets maken over 50 jaar spelling. Gij weet daar veel over, zeiden ze dan nog. Stel u voor: 50 verdomde pokkenjaren over die godsgloeïende klerespelling! Kunt gij u dat voorstellen?"

Ze zat blijkbaar al heel diep in een artikel over veel te ingewikkelde relaties, want mijn vrouw zei: "Iets over kleren? Daar kent gij juist niks van!"

"Neen, niet over kleren, over die rottige klerespelling van het Nederlands, daarover!"

"Ah zo, maar dat kunt gij toch goed, doe dat maar."

"Ja maar, ja maar neen," sputterde ik tegen, "is dat nu iets om in een feestelijk schoolkrantje uit de doeken te doen, spelling! Komaan, dat is zo droog, zo schoolmeesterachtig sec, zo lijkbidderachtig saai, zo helemaal niet mij; zeg nu zelf, ik heb in het verleden toch altijd geprobeerd om te zorgen voor de plezierige noot, geprobeerd om de vrolijke Frans uit te hangen, en dan als het eens wat feestelijker en uitbundiger mag, sturen ze mij met een kluitje in het riet: maakt gij maar iets over spelling zeggen ze dan. Dat is toch iets voor kommaneukers, tremajunks en accentperverten. De redactie kan !&§△●*⊗⊕⊖⊗."

"En waarom zoudt ge ze niet juist geven wat ze vragen, maar dan nog veel erger?," knipoogde mijn vrouw. "Geef ze een koekje van eigen deeg," en ze schoof mij nog een speculaas toe. "Doe die affaire van het Groene Boekje nu maar eens eindelijk uit de doeken en geef ze hun spellingartikel."

"Fe hebt felijk" mompelde ik met iets te veel speculaas in mijn mond, "ik zal ze eens een echt wetenschappelijk doorwrocht artikel bezorgen. Met duizelingwekkende onthullingen en met voetnoten en veel feiten. Oh ze willen een artikeltje over 50 jaar spelling. Ze zullen er eentje krijgen."

Mijn vrouw luisterde al niet meer, waarschijnlijk was ze ondertussen opnieuw weggeleden in haar papieren droom en zat ze in een luchtige zomerjurk ergens op een Provençaals terrasje. En ze had groot gelijk.

50 jaar spelling

Spelling is altijd een heikele zaak geweest. Altijd als er aan de regeltjes (1) geprutst werd, kwam er wel vanuit de een of andere hoek kritiek. Waren het niet de journalisten en de schrijvers, dan waren het wel de onderwijzers of de politici die op elk petieterig slakje zout wilden leggen.

Ook vijftig jaar geleden was er een hele heisa rond spelling. In 1954 was namelijk het eerste Groene Boekje (2) met de nieuwe spellingsafspraken ingevoerd. En ja hoor, de 'specialisten' begonnen weer te zeuren. Van overal kwam kritiek op de officiële woordenlijst want de nieuwe spellingsregels deugden voor geen meter (3).

In onze school, die toen nog een lagere jongensschool (4) was, kon men er niet mee lachen. Noeste arbeid van jaren werd zomaar tenietgedaan. Inderdaad, wij hebben dat nooit aan de grote klok gehangen maar onze Broederschoolleerkrachten hebben toen baanbrekend werk verricht. Onderwijzers als meester Vorstenbosch, meester Mercken en meester Doll offerden avonden aan een stuk op om de nieuwe woordenlijst mee te helpen vormgeven. In het licht van een flauw gloeilampje hebben zij urenlang heel consequent en met veel overgave de nieuwe spellingsregels vormgegeven. Gedaan met 'mensch' en 'hoopen' en eindelijk duidelijkheid over probleemwoorden zoals 'qualiteit' en 'rhythme'. Die mannen hakten knopen door en keken niet om. Dat hadden ze geleerd bij broeder Majoor, de toenmalige directeur van onze school. En het was die broeder

die tot in de hoogste regionen relaties had. Het was die broeder die mee aan de wieg stond van spellinghervorming. Een citaat uit de geschiedenis van onze school dat alles duidelijk maakt:

"In Waterschei had hij (Br. Majoor A.V.) kort voor de Tweede Wereldoorlog een gelijkaardig probleem moeten oplossen. (...) Daarom had de broeder met de goedkeuring van hogerhand een voor Vlaanderen uniek negende studiejaar gecreëerd, waarbij hij de nadruk legde op de vakken Nederlands, Frans en schoonschrift." (5)

"Met de goedkeuring van hogerhand."

"Nadruk op vakken Nederlands, Frans en schoonschrift..."

Die man genoot vertrouwen, dat voel je met je ellebogen aan.

Wilt u hardere bewijzen?

Wat was jarenlang de kleur van de Broederschool; denk maar aan de kleur van de wat oudere LO-shirtjes die nog in omloop zijn? Groen, juist, en wat is de kleur van de bewuste woordenlijst?

Precies, ook groen, en dat was het werk van Broeder Majoor.

Nog meer bewijzen?

In welke periode kon de school al die grote werkplaatsen bouwen? In de jaren zestig. En waar kwam dat geld vandaan? Auteursrechten!

En het Groene Boekje was een bestseller!

Nog steeds niet overtuigd?

Welk woord staat in het oude boekje op blz. 94 en is niet meer terug te

vinden in de vernieuwde versies van 1995 en 2005?

Broederschool!

Wiens verdienste was het dat dat prachtige woord er in '54 nog instond? Wie heeft in Brussel met de vuist op tafel geslagen om dat er in te zetten? Ik moet er geen tekeningetje bij maken, denk ik.

Het personeel van de Broederschool stond hoog aangeschreven bij de verantwoordelijken van de spellingcommissie. Het is dan ook niet meer dan begrijpelijk dat toen de overheid eind jaren tachtig opnieuw aan een spellinghervorming begon, ze weer een beroep wou doen op de diensten van het Tisj-personeel. Br. Albert, op dat moment de directeur, gaf met het oog op een snellere afbetaling van de nieuwbouw (6) aan het kruim van zijn leerkrachten de toestemming om aan het nieuwe groene boekje mee te werken.

Jean Donné (7), onze eigen spellingspecialist zou alles coördineren en samen met zijn collega's Nederlands Willy Staeren (8) en Piet Coenegrachts de eindredactie op zich nemen. Jean Hoessels (9) kreeg het pakket wetenschappen onder zijn hoede, terwijl René Daerden (10) de historische terminologie zou uitspitten. Rik Kempeneers (11) was heel even in de running voor de woordschat uit de mechanica, maar dat liep al snel fout. Rik bleef halsstarrig beweren dat zijn vak mekanika moest heten en dus werd hij vervangen door Luc Machiels. Rudi Slechten (12) nam het vocabulaire uit elektriciteit en elektronica voor zijn rekening en met

Remi Vanheusden was de afdeling sanitair in veilige handen.

En het ging allemaal goed, ... tot de eerste algemene vergadering in Leiden. Een of andere professor in de Neerlandistiek begon over de hervorming van de tussen-n en toen liep het grondig fout. Het is net niet tot schermutselingen gekomen maar Jean Donné is lijkleek naar

buiten gelopen toen hij hoorde dat 'pannekoek' 'pannenkoek' moest worden en dat samenstellingen die als eerste deel een diernaam hebben en als tweede een plantkundige aanduiding, geen tussenletter -n mochten krijgen. Het schijnt dat Jean nog iets geroepen heeft van 'Waar zijt ge in godsnaam mee bezig, zielepoot?', maar omdat dat scheldwoord al niet meer correct was volgens de nieuwe spelling, was er niemand die nog luisterde.

De samenwerking met Tisj Bilzen werd onmiddellijk gestaakt.

Het werd dan ook een puinhoop... Niemand was erg opgezet met het uiteindelijke resultaat, maar het was onomkeerbaar.

En met de aanpassingen van oktober 2005 is het er niet beter opgeworden. Een kunstgreepje hier, een aanpassinkje daar, maar toch weer met een hele hoop overbodige nieuwigheden.

'Paardebloem' wordt plots toch 'paardenbloem' en 'Middeleeuwen' verandert opnieuw in het ouderwetse 'middeleeuwen'. Nee hoor, men heeft er zonder ons een echt zootje van gemaakt.

Een klerezootje.

Zonder tussen-n.

Omdat het moet.

- (1) Het begon met de spelling De Vries en Te Winkel 1863 in 'De grondbeginselen der Nederlandsche spelling. Ontwerp der spelling, voor het aanstaande Nederlandsche Woordenboek'. Hierop hadden vooral onderwijzers en taalkundigen kritiek, omwille van het etymologische uitgangspunt. In 1934 kregen de hervormingen (o.a. het wegvallen van de dubbele klinker in open lettergreep) van minister Marchant grote tegenwind. Men verweet de hervormers o.a. een gebrek aan eerbied voor het Nederlandse culturele erfgoed.
- (2) *Woordenlijst van de Nederlandse taal*, 's-Gravenhage 1954, 635 blz.
- (3) Men had vooral kritiek op de voornaamwoordelijke aanduiding en de onduidelijkheid over bastaardwoorden met een voorkeur- en een toegelaten spelling.
- (4) Zie A. VANDOREN, *Win het hart van uw leerlingen, 100 jaar broeders in Bilzen*, Bilzen 1997, p. 25-95.
- (5) Ibidem p. 99-100.
- (6) Ibidem p. 144-145.
- (7) J. DONNE, *Klote- of klotenspelling?*, onuitgegeven mémoires, Bilzen, 1998.
- (8) W. STAEREN, *Dicteeoefeningen in de beroepsklas*, TISJ Bilzen, 1987.
- (9) J. HOESSELS, *Zeg kent gij die al van de wetenschappen*, in eigen beheer uitgegeven, Waltwilder, 1992.
- (10) R. DAERDEN, *De groene gedachte in het Groene Boekje*, Alebi Bilzen, 2000.
- (11) R. KEMPENEERS, *Mekanika thuis, op school en op de boot*, KULeuven, 1990.
- (12) Ing. R. SLECHTEN, *Automatie of automatie?*, Hoeselt-Bilzen, 1992.

André VANDOREN